

Miðvikan

Teddy Kollek 100 ár:

Borgmeistarin í Jerusaleml samskifti við Eichmann og Johan í Hesti

Fríggjadagin 27. mai eru liðin 100 ár síðan fyrrverandi borgmeistarin í Jerusaleml Teddy Kollek varð føddur. Hann hevði eisini samband til Føroyar. Tí fara vit hesa ferð at greiða frá Kollek og konu hansara Tamar

Eg kendi Teddy Kollek eitt sindur. Kennskapurin byrjaði í 2002, tá ið Johan Niclasen doyði. Hann var bygðaráðsformaður í Hesti í heili 28 ár og var ísraelsvinur um ein háls.

Johan hevði samband við Teddy Kollek, sum eisini hjálpti honum at fáa læknaviðgerð í Ísrael.

FF-blaðið boðaði Teddy Kollek frá, tá Johan Niclasen var deyður. Hetta skapti samskifti við Teddy. Hann fekk javnan tilfar og eisini gávur úr Føroyum, sum hann virðismetti. Í hesum brævaskifti segði hann seg fegnan vilja vitja Føroyar, men at aldurin forðaði hesum.

Í samband við eina vitjan í Ísrael í oktober 2006 var eg eisini inni á gólvinum hjá Kollek. Hetta var ein serstakur heiður. Men tá var hann veikur og doyði longu í januar 2007. Hann fekk tá eina statsjarðarferð.

Eysturrikari føddur í Budapest

Teddy Kollek var føddur tann 27. mai 1911 nærindis Budapest í Ungarn. Foreldrini vóru úr Eysturriki, men pápin starvaðist eitt skifti í Ungarn. Seinni flutti familjan aftur til Wien, har Kollek seinni gjørdist heiðursborgari.

Teddy gjørdist á ungum árum zionistur um ein háls. Eisini var hann iðin sosialistur, eins og nógvir av ísraelsku undangongumonnunum..

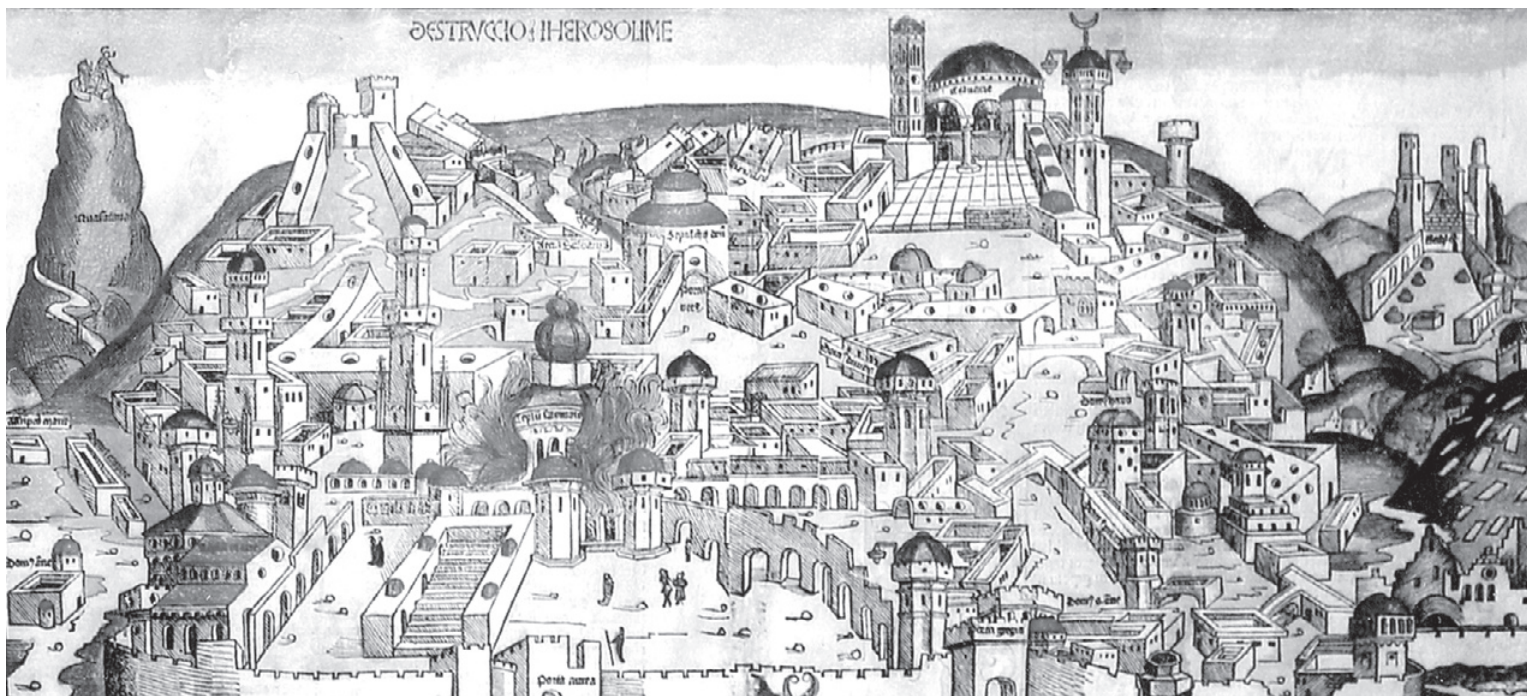
Hvussu snúðin Teddy var, vísti hann longu í 1934. Tá sníkti hann seg inn í nasistiska Týskland og fekk hann bjargað úr landinum eitt barn hjá eini jødiskari familju, sum hevði verið noydd at rýma úr Týsklandi til Eysturriki uttan at fáa barnið við sær.

Í triatiárunum merktist ein økjandi antisemitisma í Miðeuropa, og Teddy gjørdi av at búseta seg í Palestina

Í 1934 flutti Teddy Kollek til Palestina, har hann var við til at stovna eina kibbutz við Genesaretvatnið. Tamar kom aftan á honum, og tey giftust í 1937.

Fekk Eichmann at bjarga jødum

Longu í 1938 varð Teddy sendur til Europa at arbeiða fyri jødiskum áhugamálum. Tá kundu jødar framvegis fáa loyvi at fara úr økjum, har nasistarnir høvdu valdið.

Mynd av Jerusaleml inni hjá Tamar Kollek

Teddy Kollek í miðjuni saman við David Ben Gurion tv og Moshe Dayan, allir stórmenni í Ísrael.

Í sínum royndum í 1938 at fáa jødar út úr tí tá nasistiska Eysturriki, fundaðist Teddy eisini við Adolf Eichmann um at loyva ungdomum at flyta av landinum. Teddy segði Eichmann at vera høviskan, og tað gekk ikki long tíð til Eichmann gav hetta loyvi.

Mett verður, at Teddy var við til at bjarga 3.000 jødum frá nærum tí víska deyða.

Teirra næsta samband var, at í 1961 hevði Teddy sum aðalstjóri hjá Ben Gurion ábyrgdina av at skipa fyri rættarmálinum ímóti Eichmann í Jerusaleml. Hetta endaði við, at Eichmann varð deyðadømdur.

Tað var ikki fyrr enn í 1942, at

Teddy Kollek í jødiskum ørindum í Turkalandi á fyrsta sinni frætti um hóptýningina av jødum. Hetta var sjálvsagt ein hvøkkur, og Teddy skilti ikki, at teir sameindu ikki bumbaðu jarnbreytalinjurnar til týningarlegurnar.

Hetta styrkti Teddy í ásannanina av, at jødar máttu fáa teirra egna heimland, har teir kundu liva í friði og náðum.

Í 1943 kemur Teddy heim aftur til Palestina. Beint eftir, at kríggjð var av, fór hann aftur til Europa, har framtíðin hjá jødunum skuldi skipast. Tá var tað, at "ólógliga" innflytingin av jødum til Palestina tók dik á seg.

F.v. Teddy, Tamar, forseti Ísraels Chaim Herzog og kona hansara, og Abba Eban, kendur sum ísraelskur uttanríkisráðharri í mong ár, saman við konuni.

Staturin Ísrael verður fyrireikaður

Í 1947 verður Teddy av Ben Gurion sendur til USA, og her upplivir hann, at ST í 1947 samtykkir, at ein jødiskur statur skal setast á stovn.

Hetta setti ikki smávegis krøv til nýggju leiðsluna, sum skuldi taka yvir. Eitt tað týðningarmesta var at fáa vápn, so nýggja landið kundi verja seg. Teir vistu, at hesum kom at verða tørvur á.

Teddy fekk hetta sum eina uppgávu. Vápnini skuldu ikki bert keypast, tey skuldu eisini gjaldast. Her var tað uppgávan hjá Teddy at seta seg í samband við jødiskar pengamenn at fáa stuðul. Við teim-

um evnum, sum Teddy hevði, eydnaðist hetta eisini. Síðani skuldu vápnini fáast upp á pláss til tíðina heima í Ísrael.

Staturin Ísrael varð stovnaður 14. mai 1948, og dagin eftir lögdu arabarar á. Men so væl varð fyriskipað, at Ísrael kundi verja borg.

Næsti maður hjá David Ben Gurion

Í 1952 verður Teddy, sum tá var sendimaður í USA, boðsendur av David Ben Gurion, at koma heim at gerast aðalstjóri í ísraelska forsetismálaráðnum. Hann sat í hesum starvi inntil 1964. Hann bleiv tískil næsti maður hjá David Ben